

"Innovating Tradition: Reimagining Ang Sila Handwoven Patterns in Contemporary Ceramic Tableware"

Sakesan Tonyapirom

Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University

E-mail : sakesan@go.buu.ac.th

Abstract

Local handwoven textiles are representations of indigenous wisdom, created to serve both functional and aesthetic purposes through their forms, patterns, colors, and intricate craftsmanship (Charaspim Wangyen, 2011). Likewise, Thai ceramics have played a significant role in the country's economic development. This is evident from the continued governmental support in developing the pottery industry, leading to improved forms and competitiveness of community-based ceramic products, thereby fostering sustainable businesses (Panjaluck Harirak, 2015).

This research explores the adaptation of traditional handwoven textile patterns from Ang Sila into the design of ceramic tableware. The objectives are: (1) to study the characteristics and patterns of handwoven textiles from Ang Sila, and (2) to design decorative ceramic tableware patterns inspired by these textiles, which are notable for their unique and distinctive motifs. The study identified two main weaving techniques: two-harness weaves with ten patterns, and four-harness weaves with two patterns—resulting in a total of twelve traditional patterns. These include striped vertical, circular stripes, checkerboard, Samuk eye, mesh eye, quail, squirrel tail, eel belly, Scottish plaid, lotus-shaped float, full dok pikul flower, and border cloth.

Three of these traditional patterns—full dok pikul flower, striped vertical, and eel belly—were selected and creatively reinterpreted into 15 new decorative designs. This study demonstrates that incorporating traditional textile motifs into ceramic tableware can meaningfully reflect the cultural identity of the Ang Sila community. Moreover, it opens opportunities for design innovation, value-added product development, and modernization of Thai handicraft industries.

Keywords : Ang Sila Native Handwoven Fabrics, Ceramic Products on the Dining Table

ต่อ ยอดภูมิปัญญา: การนำลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา สู่การออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร

เสกสรรค์ ตันยาภิรมย์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

อีเมล : sakesan@go.buu.ac.th

บทคัดย่อ

ผ้าทอมือพื้นเมืองถือเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงามด้านรูปทรง ลวดลาย สี สัน และความประณีต (Wangyen, 2021) รวมทั้งเครื่องปั้นดินเผาของไทย มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยพบได้จากการที่รัฐบาลได้สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างต่อเนื่องจนทำให้เครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านมีการพัฒนาเพิ่มด้านรูปแบบและศักยภาพให้พร้อมสำหรับการแข่งขัน เพื่อสร้างธุรกิจให้ยั่งยืน (Hareerak, 2015)

งานวิจัยนี้จึงมีการนำลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาผ้าและลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา และเพื่อออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ใช้บนโต๊ะอาหาร โดยมีแนวคิดมาจากลวดลายบนผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ จากผลการศึกษาพบว่า

เอกลักษณ์ของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาแบ่งผ้าทอออกเป็น 2 ชนิด แบ่งเป็นชนิดผ้าทอ 2 ตะกอ มี 10 ลาย และผ้าทอ 4 ตะกอ มี 2 ลวดลาย รวมทั้งสิ้นมีลวดลายดั้งเดิมอยู่ 12 ลวดลาย ได้แก่ ลายทางลง ลายทางรอบตัว ลายตาหมากรุก ลายตาสมุก ลายตาตะแกรง ลายนกกระทา ลายหางกระรอก ลายไส้ปลาไหล ลายตาสก๊อต ลายกระทิง ลายดอกพิกุลเต็มดอก ลายผ้าเชิง และได้นำลวดลายดั้งเดิมหลัก 3 ลวดลาย ได้แก่ ลายพิกุลเต็มดอก ลายทางลง ลายไส้ปลาไหล มาออกแบบลวดลายใหม่ 15 แบบ

จากการศึกษาลวดลายดั้งเดิมของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา เพื่อออกแบบลวดลายใหม่และนำมาใช้ร่วมกับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหารได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนอ่างศิลาและต่อยอดงานออกแบบลวดลายเพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่า และเปิดโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมหัตถกรรมไทยให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน

คำสำคัญ : ผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา, ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร

1. บทนำ (Introduction)

ผ้าทอพื้นเมืองถือเป็นตัวแทนของภูมิปัญญาที่สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อประโยชน์ในการใช้สอยควบคู่กับความงามด้านรูปทรง ลวดลาย สี สัน และความประณีต จัดเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่สำคัญในการบ่งบอกถึงอัตลักษณ์อันสะท้อนรากฐานแห่งภูมิปัญญาในการพึ่งพาธรรมชาติด้วยการถ่ายทอดความรู้สึกรักนึกคิดตามจินตนาการและจิตวิญญาณของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ (Wangyen, 2021) รวมทั้งเครื่องปั้นดินเผาของไทย มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยพบได้จากการที่รัฐบาลได้สนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการทำเครื่องปั้นดินเผาอย่างต่อเนื่องจนทำให้เครื่องปั้นดินเผาของชาวบ้านมีการพัฒนาเพิ่มด้านรูปแบบและศักยภาพให้พร้อมสำหรับการแข่งขัน เพื่อสร้างธุรกิจที่ยั่งยืน มีการคุณภาพวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ในขณะเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อสร้างเอกลักษณ์ในการผลิตสินค้าในท้องถิ่นมีการส่งเสริมศิลปาชีพในการผลิตงานศิลปหัตถกรรมอันทรงคุณค่าทางภูมิปัญญา วัฒนธรรม (Hareerak, 2015) ผ้าทอมืออ่างศิลา หรือสมัยก่อนเรียกกันว่า “ผ้าทอมืออ่างหิน” ในประวัติศาสตร์อ่างศิลาและบ้านปึกขึ้นชื่อเป็นแหล่งทอผ้าพื้นบ้านมาแต่เดิมและเชื่อกันว่าภูมิปัญญาได้รับการถ่ายทอดจากกลุ่มมิชชันนารีอเมริกัน ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) ซึ่งต่อมาสมเด็จพระศรีสุริยราชบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.5 เสด็จพระราชดำเนินแปรพระราชฐานมาประทับแรมอ่างศิลา พระองค์ทรงเห็นความยากลำบากในการทำมาหากินของชาวบ้าน จึงมีพระราชดำริในการสร้างอาชีพด้วยการสอนการทำผ้าทอมือให้แก่ชาวบ้านปึก จนกลายมาเป็นสินค้าขึ้นชื่อในสมัยนั้น ผ้าทอมืออ่างศิลาแต่เดิมจะมีเฉพาะแต่ผ้าพื้นและผ้าเช็ดปาก ต่อมาได้มีการเพิ่มเติมเป็นทอเป็นผ้าชิ้น และผ้าขาวม้า ซึ่งมีลวดลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะในการทอ เช่น ตาสมุก, ดอกกราววัด, ดอกพิกุล, ไล่ปลาไหล เป็นต้น (Mahakhan & Mahakhan, 2015)

ผ้าทอมืออ่างศิลาเป็นมากกว่างานหัตถกรรมพื้นบ้าน หากแต่เป็นสัญลักษณ์แห่งภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวตำบลอ่างศิลา ที่ได้รับการสืบทอดมาหลายชั่วอายุคน ความประณีตงดงามของลวดลายผ้าทอสะท้อนถึงวิถีชีวิตอันผูกพันกับธรรมชาติ อันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นความภาคภูมิใจของชาวตำบลอ่างศิลา แต่เหนือสิ่งอื่นใดผ้าทอมืออ่างศิลาเป็นเสมือนเครื่องยืนยันถึงสายใยแห่งความผูกพันระหว่างชาวบ้านกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยพระมหากรุณาธิคุณของสถาบันสูงสุดของประเทศไทยทรงมีต่อราษฎรในทุกยุคทุกสมัยนั้น มิได้เป็นเพียงแค่พระราชกรณียกิจ แต่คือความห่วงใยที่ส่งผ่านมาสู่วิถีชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม ผ้าทอมืออ่างศิลา จึงมิใช่เพียงผืนผ้า แต่เป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก ความภาคภูมิใจ และความสัมพันธ์อันลึกซึ้งระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาชนไทย

จากข้อมูลดังกล่าวมาในข้างต้น การใช้ทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสอดคล้องนโยบายของประเทศไทย 4.0 โดยการเอาความคิดสร้างสรรค์มาเป็นแรงผลักดันสร้างผลิตภัณฑ์ โดยจะนำลวดลายของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาแต่ละลวดลายมาเป็นต้นทางในการออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ใช้บนโต๊ะอาหารและใช้ร่วมกับผ้าทอ อาทิเช่น ผ้าปูโต๊ะ ผ้ารองจาน ผ้าเช็ดปาก และอื่นๆ ให้สอดคล้องและเข้ากัน เพื่อเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ยกระดับผลิตภัณฑ์ให้เป็น Premium OTOP ส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนทอผ้าและยังเป็นการเพิ่มผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ เพื่อให้ชุมชนมีความยั่งยืนสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives)

- 2.1 เพื่อศึกษาผ้าและลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา
- 2.2 เพื่อออกแบบลวดลายตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่ใช้บนโต๊ะอาหาร โดยมีแนวคิดมาจากลวดลายบนผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา ที่มีลักษณะเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์

3. ขอบเขตของการวิจัย (Research Scope)

3.1 มุ่งเน้นการศึกษาลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา โดยจำกัดที่ลวดลายดั้งเดิม จำนวน 12 ลวดลาย

3.2 เลือกเฉพาะลวดลายหลัก 3 ลวดลาย ได้แก่ ลายพิกุลเต็มดอก, ลายทางลง, และลายไส้ปลาไหล มาใช้ในการออกแบบใหม่

3.3 ขอบเขตของการออกแบบจะครอบคลุมการประยุกต์ลวดลายเข้าสู่ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร (เช่น ถ้วย ชาม จาน แก้ว) เพื่อแสดงอัตลักษณ์วัฒนธรรมร่วมสมัย

3.4 การใช้ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น Deconstruction Theory, ทฤษฎีการออกแบบเชิงคณิตศาสตร์, และ ทฤษฎีสี เป็นกรอบทางวิชาการในการสังเคราะห์และออกแบบลวดลายใหม่

4. วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์ ลวดลาย องค์ประกอบของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา

ขั้นตอนที่ 3 สังเคราะห์ลวดลาย เพื่อนำมาใช้ออกแบบลวดลายใหม่

ขั้นตอนที่ 4 นำลวดลายใหม่ที่ได้จากขั้นตอนที่ 3 มาออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร

5. ประโยชน์ของการวิจัย (Research Benefits)

5.1 งานวิจัยช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับศาสตร์การออกแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะการถ่ายทอดลวดลายผ้าทอพื้นเมืองสู่ผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร

5.2 ช่วยสร้าง ความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ชุมชน ของชาวอ่างศิลา และเป็นต้นแบบในการต่อยอดทุนทางวัฒนธรรมสู่ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าและทันสมัย

5.3 เสริมสร้าง เครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างนักวิชาการ ศิลปิน นักออกแบบ และผู้ประกอบการในท้องถิ่น เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์

6. ผลการวิจัย (Research Results)

ผลการศึกษาลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลารวบรวมลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา

การรวบรวมลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทฤษฎีจากแหล่งผลิตผ้าทอมือบ้านมาบหม้อ หมู่ที่ 7 ตำบลบ้านปึก อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ได้รวบรวมลวดลายประจำท้องถิ่นผ้าทอบ้านปึก และเป็นที่นิยมมีทั้งสิ้น 12 ลาย ได้แก่ ลายพิกุลเต็มดอก ลายทางรอบตัว ลายตาตะแกรง ลายไส้ปลาไหล ลายนกกระทา ลายตาสก๊อต ลายทางกระรอก ลายกระทิง ลายทางลง ลายตาหมากรุก ลายตาสมุก ลายผ้าเชิง (Buakaew, 2005)

6.1 ผลการวิเคราะห์ลวดลาย องค์ประกอบของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา

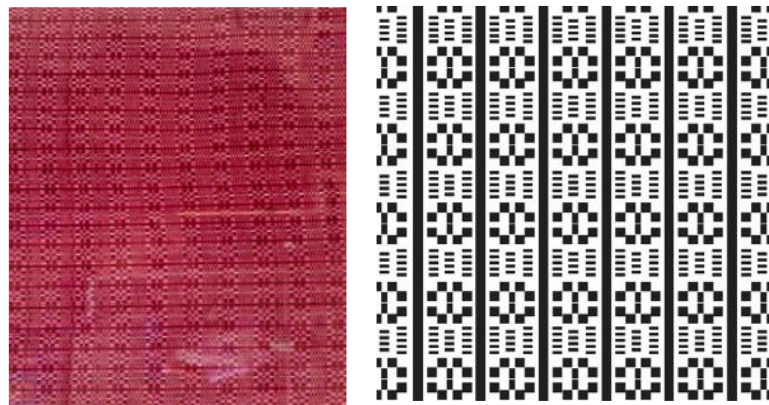

Figure 1 ลายพิกุลเต็มดอก

Source : Tonyapirom (2025)

1. ลายพิกุลเต็มดอก เป็นการทอ 4 ตะกอ เป็นลายโบราณที่โดดเด่น สำหรับผ้าทอยกดอก และเป็นลายดอกไม้โบราณที่เป็นมงคล เนื่องจากเป็นดอกไม้บนสวรรค์ ลักษณะของลายใช้เส้นยืนเป็นสีพื้นสีเดียว ส่วนเส้นพุ่งมี 2 กระสวย แต่ละกระสวยจะใช้ด้าย 2 เส้นควบกัน ยกดอก ลักษณะเหลี่ยม ๆ กลม ๆ ล้อมรอบ ตรงกลางลักษณะเป็นเกสร

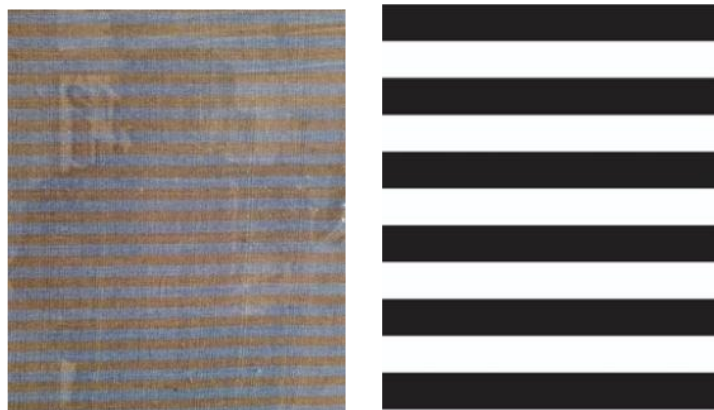

Figure 2 ลายทางรอบตัว

Source : Tonyapirom (2025)

2. ลายทางรอบตัว เป็นการทอ 2 ตะกอ การทอลายจะใช้เส้นยืนสีเดียวเป็นสีพื้น และเส้นพุ่ง 2 กระสวย กระสวยละสี ลักษณะเป็นลายขัดกัน

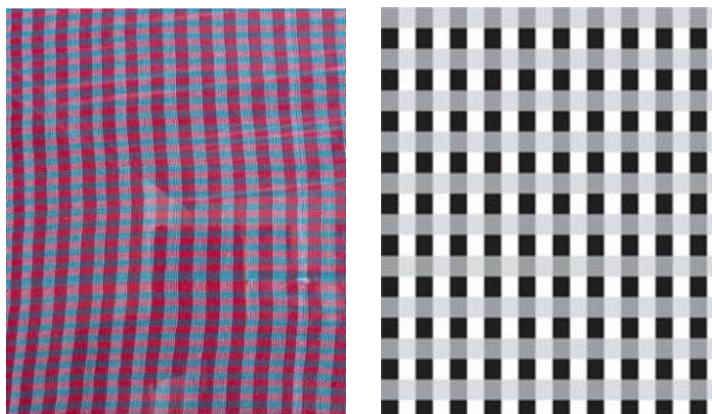

Figure 3 ลายตาตะแกรง

Source : Tonyapirom (2025)

Figure 4 ลายตาสก๊อต

Source : Tonyapirom (2025)

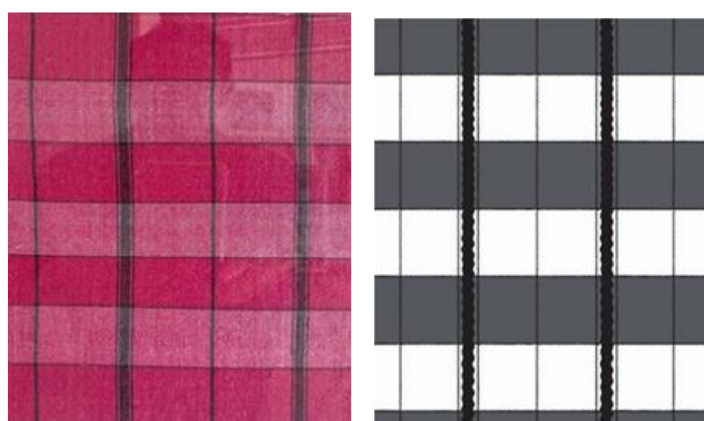

Figure 5 ลายตาหมากรุก

Source : Tonyapirom (2025)

3. ลายตาตะแกรง 4.ลายตาสก๊อต 5.ลายตาหมากรุก ทั้ง 3 ลายนี้ เป็นการทอ 2 ตะกอ ลวดลายจะขัดกัน การทอลายจะใช้เส้นยืน 2 สี ๆ ละเท่ากัน (แล้วแต่นาฬิกาของตาผ้า) ส่วนเส้นพุ่ง 2 กระสวยๆละสี ทอขนาดเท่ากับเส้นด้ายยืน

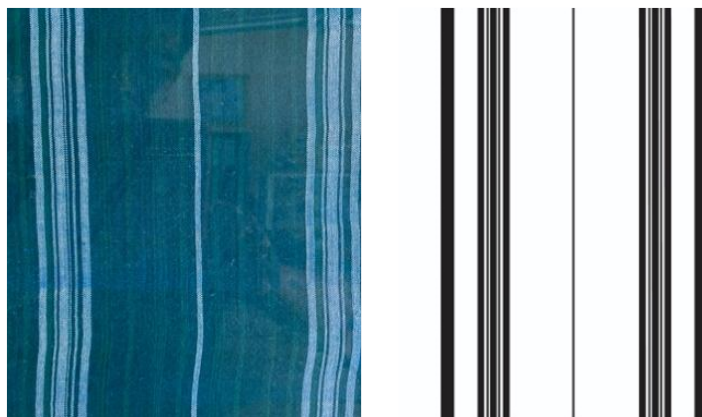

Figure 6 ลายไส้ปลาไหล

Source : Tonyapirom (2025)

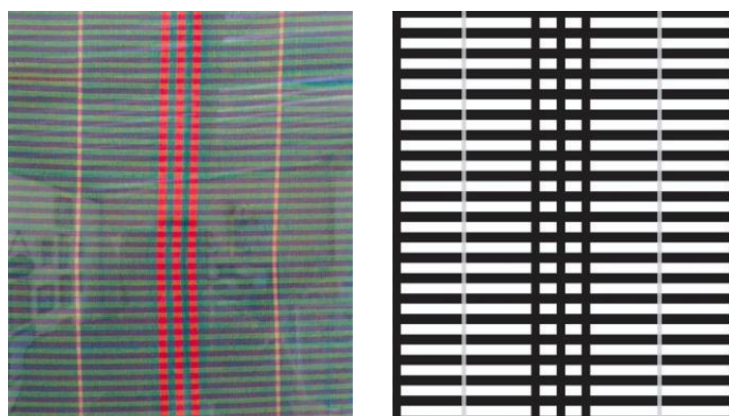

Figure 7 ลายนกกระทา

Source : Tonyapirom (2025)

6. ลายไส้ปลาไหล และ 7. ลายนกกระทา ทั้ง 2 เป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าทออ่างศิลา มักจะทอเป็นผ้าขาวม้า หรือสมัยก่อนเรียกว่าผ้าอีโป้ว โดยลายไส้ปลาไหล เป็นการทอ 2 ตะกอ จะทอลายใหญ่สลับกับทอลายเล็ก หรือคนอ่างศิลาเรียกว่าลายทางน้ำไหล ใช้เส้นพุ่งด้วยเส้นด้ายกระสวยเดียว ส่วนลายนกกระทา ใช้เส้นพุ่งด้วยด้าย 2 กระสวย ๆ ละสี ลักษณะเป็นลวดลายขัดกันสายเล็ก ๆ

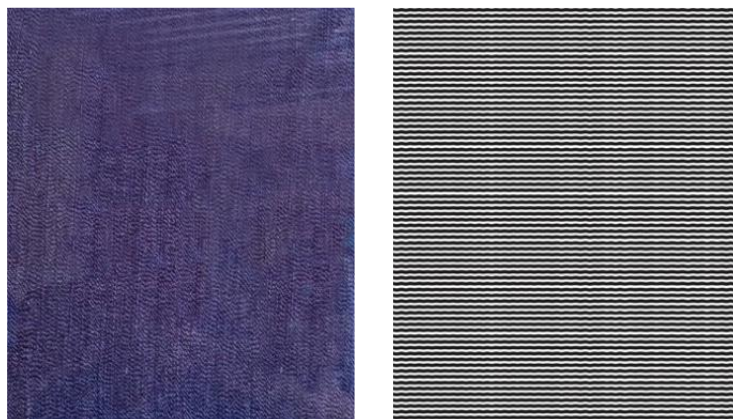

Figure 8 ลายทางกระรอก

Source : Tonyapirom (2025)

8. ลายทางกระรอก เป็นการทอ 2 ตะกอ ใช้เส้นยืนสีเดียวเป็นสีพื้น ส่วนเส้นพุ่งจะใช้ด้าย 2 สี นำมาตีเกลียว เพื่อให้ด้ายขึ้นเส้นลายเวลาทอ ผ้าจะขึ้นเงา

Figure 9 ลายกระทง

Source : Tonyapirom (2025)

9. ลายกระทง เป็นการทอ 2 ตะกอ เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทออ่างศิลาอีกลายหนึ่ง การทอลายจะใช้เส้นยืนหลายสีลายเล็ก ๆ สลับกับเส้นยืนสีพื้นลายใหญ่ มีเส้นพุ่งเป็นด้ายกระสวยเดียว เวลาทอจะทอเป็นสีเหลี่ยมจัตุรัส จะมีสีมุมเหมือนกระทง ส่วนใหญ่จะตัดเย็บเป็นผ้าเช็ดหน้าหรือผ้าเช็ดปาก

Figure 10 ลายทางลง

Source : Tonyapirom (2025)

10. ลายทางลง เป็นการทอ 2 ตะกอ การทอลายจะใช้เส้นยืนตั้งแต่ 2 สีขึ้นไป แต่ใช้เส้นพุ่งเป็นด้ายกระสวยเดียว

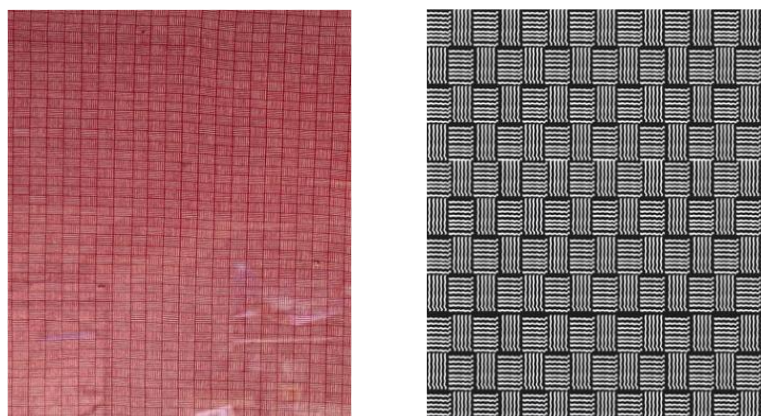

Figure 11 ลายตาสมุก

Source : Tonyapirom (2025)

11. ลายตาสมุก เป็นการทอ 2 ตะกอ การทอลายจะใช้เส้นยืนและเส้นพุ่งสลับสีกัน เมื่อทอแล้วเส้นด้ายจะซ้อนกัน เป็นตาสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ลักษณะคล้ายเกร็ดเต่า

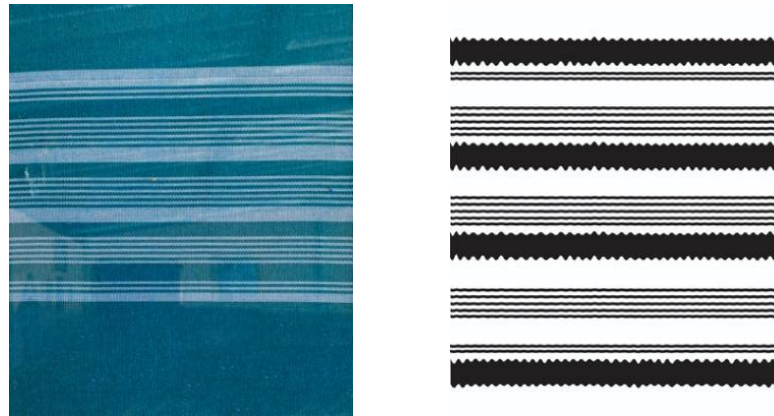

Figure 12 ลายผ้าเชิง

Source : Tonyapirom (2025)

12. ลายผ้าเชิง เป็นการทอ 2 ตะกอล เป็นลายเอกลักษณ์ของผ้าทออ่างศิลาอีกลายหนึ่ง จะใช้เส้นยืนสีเดียวเป็นสีพื้น ชายผ้าด้านล่างจะใช้เส้นยืนหลายสีประมาณ 6-7 นิ้ว เพื่อให้ตัดกับสีพื้น

ได้นำลวดลายดั้งเดิมหลัก 3 ลวดลาย ได้แก่ลายพิกุลเต็มดอก ลายทางลง ลายไส้ปลาไหล มาออกแบบลวดลายใหม่ และได้ใช้แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีการรื้อสร้าง (Deconstruction Theory) เป็นการนำหลักการมาประยุกต์ใช้ โดยแยกส่วนองค์ประกอบ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และสร้างโครงสร้างใหม่และความหมายใหม่ (Derrida, 1976)

ทฤษฎีออกแบบลวดลายเชิงทางคณิตศาสตร์โดยนำลวดลายมาดำเนินการเชิงสมมาตรเบื้องต้น 4 แบบ ประกอบด้วย การหมุน (Rotation) การเลื่อน (Translation) การสะท้อน (Reflection), และการเลื่อนต่อกันอย่างเป็นระบบ (Glide Reflection Symmetry) (Paul Jackson, 2018)

- **การหมุน (Rotation)** : การหมุนลวดลายคือการเปลี่ยนทิศทางหรือการหมุนลวดลายเป็นรอบๆ จุดหมุน โดยมุมหมุนอาจเป็น 90 องศา, 180 องศา, หรือ 360 องศา ซึ่งจะทำให้ลวดลายดูมีความหลากหลาย

- **การเลื่อน (Translation)** : คือการเลื่อนการย้ายลวดลายจากตำแหน่งเดิมไปยังตำแหน่งใหม่ โดยที่รูปร่างและขนาดของวัตถุยังคงเหมือนเดิม สามารถปรับเปลี่ยนทิศทาง ระยะ และรูปแบบของการเลื่อน กระบวนการนี้ใช้ในการสร้างลวดลายซ้ำ (Pattern) ที่ดูมีระเบียบและสมดุล

- **การสะท้อน (Reflection)** : เป็นกระบวนการออกแบบลวดลายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสมมาตรที่ทำให้ลวดลายเกิดความสมดุลและสวยงาม การสะท้อนมี 4 แบบ การสะท้อนแนวตั้ง การสะท้อนแนวนอน การสะท้อนแนวเฉียง การสะท้อนในหลายมิติ

- **การเลื่อนต่อกันอย่างเป็นระบบ (Glide Reflection Symmetry)** : การสร้างลวดลายโดยสะท้อนรูปแบบ เพื่อสร้างรูปแบบลวดลายที่มีสมมาตร เป็นการออกแบบลวดลายที่มีความ ซับซ้อนอย่างมีแบบแผน

ทฤษฎีสี (Color Theory) การเลือกใช้สีเป็นสิ่งสำคัญในงานออกแบบ เพื่อให้เกิดความสวยงาม สีสัน และดึงดูดสายตาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะอาศัยหลักทฤษฎีสีเป็นเครื่องมือหลักในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์การทำงานของสี ในงานวิจัยนี้ได้เลือกหลักการการจับคู่สีตรงข้าม (Complementary Colors) เพื่อให้ลวดลายมีความโดดเด่น และลดเฉดของสีโดยการเพิ่มสีขาวเพื่อลดความรุนแรง และเลือกใช้ให้เหมาะสมกับอารมณ์และความรู้สึก ในงานเลือกใช้สีน้ำเงิน สีฟ้า เพื่อต้องการสื่อถึง ความมั่นคง ความสงบ น่าเชื่อถือ และใช้สีเหลือง เพื่อต้องการสื่อถึงความสุข ความสดใส และกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้ ยังมีสีเทา นำมาใช้ร่วมกันเพื่อสร้างความสมดุลและเพิ่มความเป็นกลางให้กับงานออกแบบ (Walailak University Library, 2021)

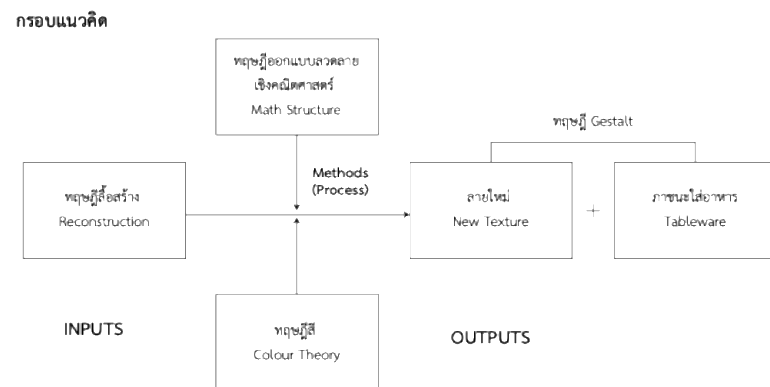

Figure 13 ลายผ้าเชิง

Source : Tonyapirom (2025)

6.2 ผลการสังเคราะห์ลวดลาย เพื่อนำมาใช้ออกแบบตกแต่งลวดลาย

Table 1 ตารางสังเคราะห์ลวดลาย เพื่อนำมาใช้ออกแบบตกแต่งลวดลาย

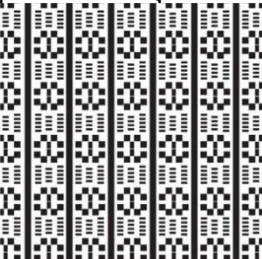
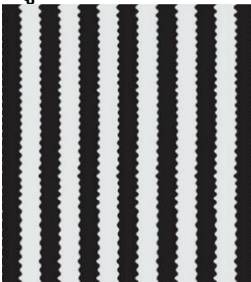
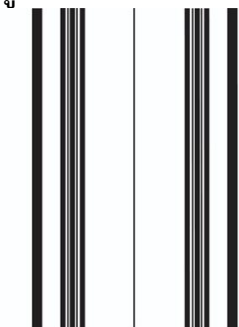
รูปแบบลายพิกุลเต็มดอก 	วิเคราะห์องค์ประกอบของลวดลาย ประกอบด้วยเส้นแนวตั้งที่ซ้ำกัน ทำให้เกิดความเป็นระเบียบและความสมมาตร ภายในลวดลายมีเส้นแนวนอน สร้างเป็นรูปทรงและลวดลายย่อย มีรูปทรงที่เด่นชัดคือรูปทรงเรขาคณิต เป็นสี่เหลี่ยมที่ถูกจัดวางเป็นลวดลายที่ต่อเนื่อง มีจังหวะการซ้ำของลวดลายเดิมตลอดทั้งผืนผ้า ทำให้เกิดจังหวะที่สม่ำเสมอ ทำให้เกิดความกลมกลืนรวมดูเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
รูปแบบลายทางลง 	วิเคราะห์องค์ประกอบของลวดลาย ลวดลายหลักเป็นเส้นตรงในแนวตั้ง ซึ่งสร้างความรู้สึกมั่นคงและเป็นระเบียบ รูปทรงของลวดลายเกิดจากแถบเส้นตรงสลับด้วยน้ำหนักของสี ลวดลายมีการซ้ำของแถบแนวตั้งอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดจังหวะที่สม่ำเสมอ และด้วยขนาดของเส้นที่เท่าๆกันจึงทำให้ลวดลายมีความสมดุลแบบสมมาตร ลวดลายมีการจัดเรียงซ้ำกันอย่างเป็นระเบียบ มีรูปแบบเดียวกัน ทำให้เกิดเอกภาพความกลมกลืน

Table 1 ตารางสังเคราะห์ลวดลาย เพื่อนำมาใช้ออกแบบตกแต่งลวดลาย (ต่อ)

รูปแบบลายเส้นปลาไหล	วิเคราะห์องค์ประกอบของลวดลาย
	วิเคราะห์องค์ประกอบของลวดลาย ลายเส้นหลักเป็นเส้นตรงแนวตั้ง มีความหนาบางที่แตกต่างกัน ลักษณะของเส้นสร้างความรู้สึกของความมั่นคงและความเป็นทางการ ลายเส้นสร้างรูปทรงที่เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า การเว้นช่องไฟระหว่างเส้นช่วยสร้างจังหวะให้กับลวดลาย ความยาวของเส้นแนวตั้งทำให้เกิดความรู้สึกของความต่อเนื่อง ลวดลายมีความสมดุลแบบสมมาตร (Symmetrical Balance) เนื่องจากเส้นด้านซ้ายและขวามีความคล้ายกัน และมีพื้นที่ว่าง (negative space) ระหว่างเส้นที่ช่วยให้ลวดลายดูไม่แน่นเกินไป

Source : Tonyapirom (2025)

จากการประยุกต์ใช้ทฤษฎีการรื้อสร้าง (Deconstruction Theory) ร่วมกับการออกแบบเชิงคณิตศาสตร์และทฤษฎีสี่ ผลการออกแบบได้ลวดลายใหม่จำนวน 15 แบบ ซึ่งยังคงรักษาอัตลักษณ์ดั้งเดิม แต่มีความร่วมสมัยและเหมาะสมต่อการใช้ในผลิตภัณฑ์บนโต๊ะอาหาร ตัวอย่างเช่น “ลายพิกลุ่เต็มดอก” ถูกปรับให้มีรูปทรงเรขาคณิตที่เรียบง่ายขึ้น สอดคล้องกับรสนิยมการออกแบบสมัยใหม่

6.2.1 ผลการนำรูปแบบลายพิกลุ่เต็มดอกมาออกแบบใหม่

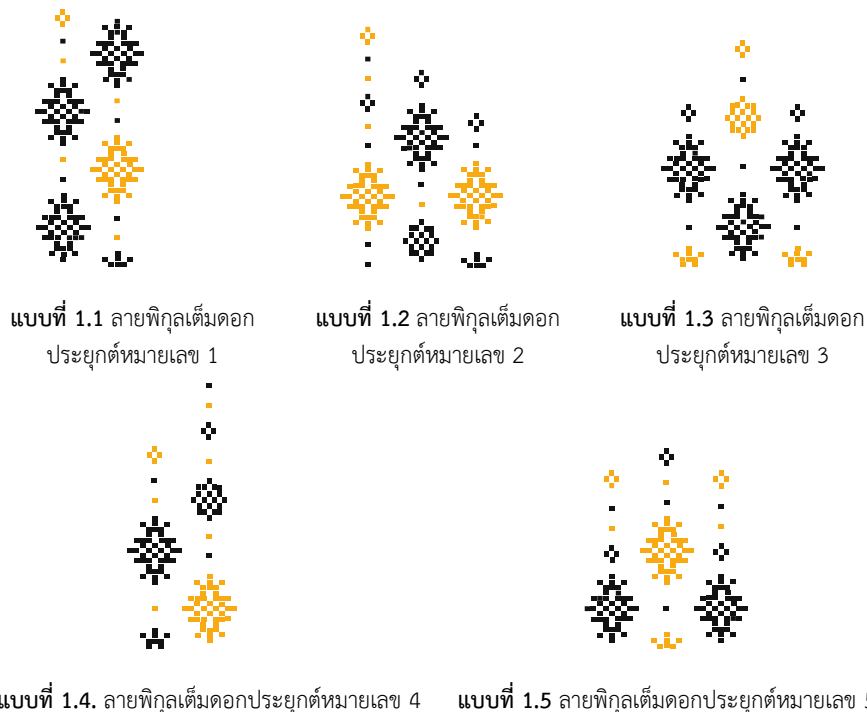

Figure 14 แบบลายพิกลุ่เต็มดอกมาออกแบบใหม่

Source : Tonyapirom (2025)

6.2.2 ผลการนำรูปแบบลายทางลงมากออกแบบใหม่

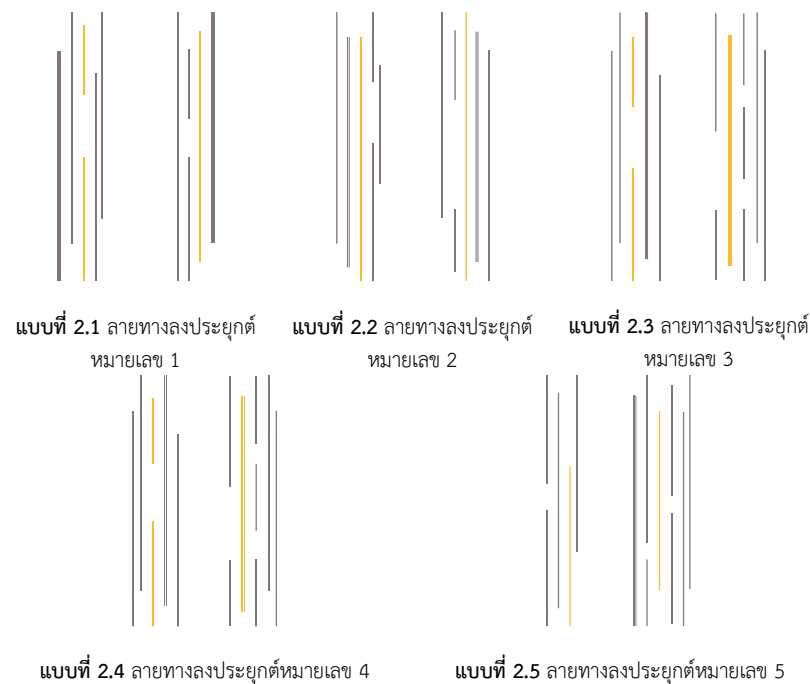

Figure 15 แบบลายทางลงมากออกแบบใหม่

Source : Tonyapirom (2025)

6.2.3 ผลการนำรูปแบบลายสี่ปลาไหลมากออกแบบใหม่

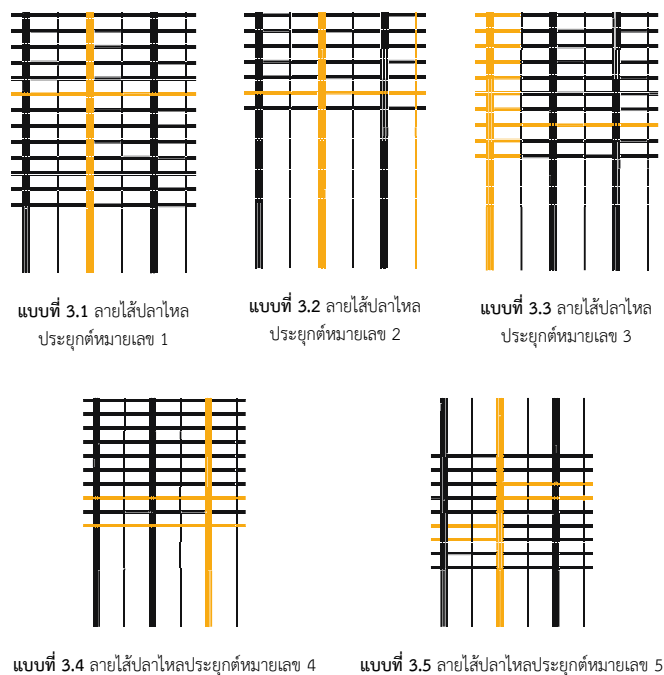

Figure 16 แบบลายสี่ปลาไหลมากออกแบบใหม่

Source : Tonyapirom (2025)

6.3 นำลวดลายใหม่ที่ได้จากขั้นตอนมาออกแบบลวดลายบนผลิตภัณฑ์เซรามิกส่นโต๊ะอาหาร โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกสตัลท์ (Gestalt Theory) เป็นส่วนสำคัญของการออกแบบ โดยใช้

- กฎแห่งความใกล้ชิด (Law of Proximity) : ถ้าสิ่งใดที่อยู่ใกล้ชิดกัน มนุษย์มีแนวโน้มที่จะรับรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกันเป็นพวกเดียวกัน และเป็นหมวดหมู่เดียวกัน
- กฎแห่งความคล้ายคลึง (Law of Similarity) : เป็นการมององค์ประกอบของสิ่งเร้าและดูว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มของเส้นหรือสีที่คล้ายคลึงกัน กลุ่มของรูปร่าง ขนาดหรือสีที่คล้ายกัน (Koffka, 1935; Wertheimer, 1923)

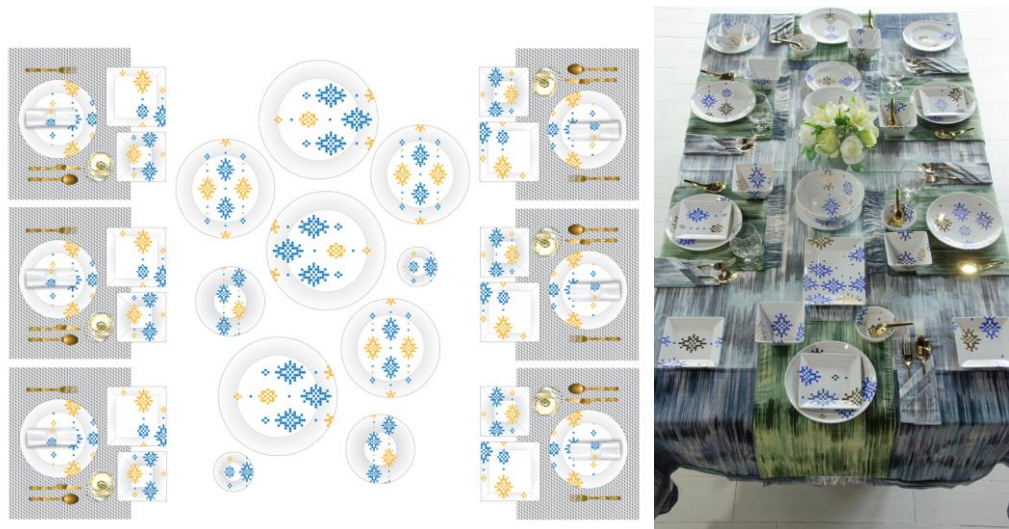

Figure 17 รูปแบบลายพิกุลเต็มดอกประยุกต์มาออกแบบตกแต่งลวดลาย
Source : Tonyapirom (2025)

Figure 18 รูปแบบลายทางลงประยุกต์มาออกแบบตกแต่งลวดลาย
Source : Tonyapirom (2025)

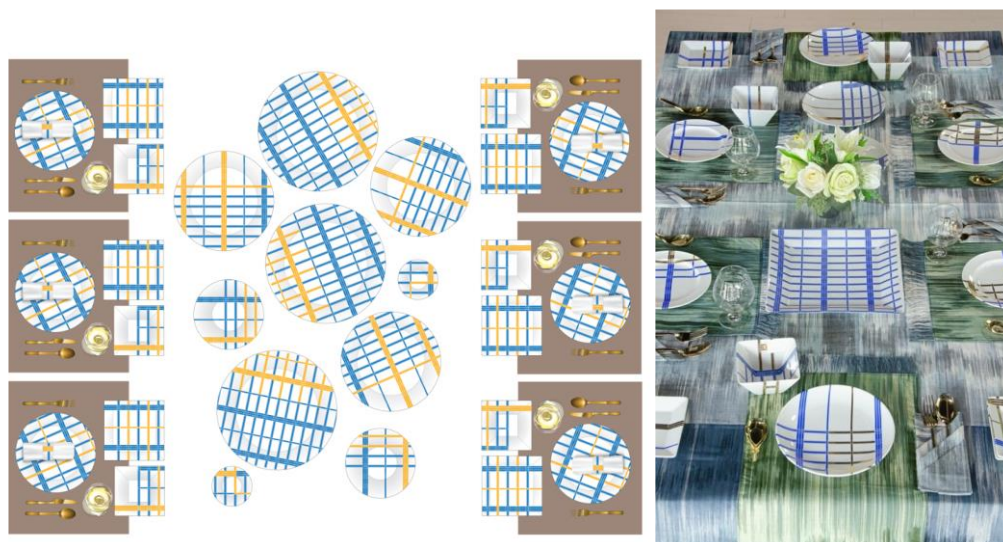

Figure 19 รูปแบบลายใส่ปลาไหลประยุกต์มาออกแบบตกแต่งลวดลาย

Source : Tonyapirom (2025)

7. การสรุปผลและการอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)

7.1 การสรุปผล

สรุปผลการวิจัยการนำลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาที่เป็นมรดกทางปัญญาที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่งทางวัฒนธรรม เป็นการสืบสานต่อยอดโดยการนำลวดลายลวดลายดั้งเดิมมาสู่การออกแบบเพื่อนำไปใช้ตกแต่งผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เป็นการต่อยอดลวดลายของลายผ้าทอ ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยเป็น 3 ประเด็นดังนี้

1) ลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลามีลวดลายดั้งเดิมอยู่ 12 ลวดลาย โดยแบ่งเป็นผ้าทอ 2 ตะกอก และผ้าทอ 4 ตะกอก ซึ่งผ้าทอ 2 ตะกอก มี 10 ลาย ได้แก่ ลายทางลงลายทางรอบตัว ลายตาหมากรุก ลายตาสมุก ลายตาตะแกรง ลายนกกระทา ลายหางกระรอก ลายใส่ปลาไหล ลายตาสก็อต และลายกระทิง โดยผ้าทอ 4 ตะกอก มี 2 ลาย ได้แก่ ลายดอกพิกุลเต็มดอก และลายผ้าเชิง

2) ใช้ทฤษฎีออกแบบลวดลายเชิงทางคณิตศาสตร์นำลายมาจัดเรียงใหม่ ประกอบด้วย การหมุน การเรียง การสลับซ้าย-ขวา และการสลับซ้าย-ขวาเป็นไปอย่างต่อเนื่องและสมดุลย์ ร่วมกับการออกแบบลวดลายจากทฤษฎีการร้อยสร้าง และใช้ทฤษฎีการใช้สีคู่ตรงข้าม (Complementary) ใช้สามสีตรงข้ามข้างเคียง คือการใช้สีคู่ตรงข้าม แต่จะมีสีหนึ่งที่แตกออกมาเป็นสองสี ซึ่งเป็นสีที่อยู่ใกล้กันจากวงล้อสี รวมแล้วจาก 2 สีที่ตัดกันชัดเจน จะกลายเป็น 3 สี ที่มีสีหนึ่งโดดเด่น และอีกสองสีรองลงมาจากสีเดิม ทำให้สีของงานไม่ออกมาตัดกันจนเกินไป และยังสร้างความโดดเด่นให้กับงานได้อยู่

3) การศึกษาครั้งนี้ได้นำลวดลายที่ประยุกต์จากลวดลายดั้งเดิมของผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลามาใช้กับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์และผลิตภัณฑ์บนโต๊ะอาหารได้อย่างสร้างสรรค์ ผลลัพธ์ที่ได้สามารถช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนอ่างศิลาในระดับสากล และเปิดโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมหัตถกรรมไทยให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ ควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมในกระบวนการผลิตและการตลาด เพื่อเพิ่มโอกาสในการขยายตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ

7.2 การอภิปรายผล (Discussion)

การศึกษาการนำลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลาสู่การออกแบบผลิตภัณฑ์เซรามิกส์บนโต๊ะอาหาร

1. การอนุรักษ์และต่อยอดลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลา

การศึกษาพบว่าลวดลายผ้าทอมือพื้นเมืองอ่างศิลามีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และแบ่งออกเป็น 12 ลวดลาย ซึ่งสามารถสะท้อนถึงมรดกทางวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณ การนำลวดลายดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยให้ลวดลายเหล่านี้ได้รับการอนุรักษ์และถ่ายทอดไปยังคนรุ่นหลัง และทำให้ลวดลายเหล่านี้ยังคงมีชีวิตอยู่ในบริบทที่ทันสมัย

2. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีออกแบบเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์ลวดลายใหม่

การใช้ทฤษฎีทางคณิตศาสตร์และแนวคิดการรื้อสร้างลวดลายเป็นการเพิ่มมิติใหม่ให้กับการออกแบบ โดยเทคนิคการหมุน การเรียง และการสลับลวดลาย ทำให้เกิดรูปแบบใหม่ที่ยังคงอัตลักษณ์เดิม แต่มีความร่วมสมัยมากขึ้น นอกจากนี้ การใช้แนวคิดการรื้อสร้าง (Deconstruction) ทำให้สามารถออกแบบลวดลายที่มีความยืดหยุ่น เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับศาสตร์การออกแบบสมัยใหม่เป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับลวดลายและผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ ตามความต้องการของผู้ซื้อเพื่อกลุ่มผู้ประกอบการเซรามิกส์ภาคเหนือตอนบนของ เกจิวิไล ศรีจันทร์ ได้สรุปไว้ว่าลักษณะหรือรูปแบบของผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ที่จะสามารถดึงดูดใจได้ ควรเน้นการออกแบบ ที่เป็นเอกลักษณ์ ที่โดดเด่น

3. การพัฒนาเซรามิกส์บนโต๊ะอาหารและเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของหัตถอุตสาหกรรมไทย

ผลของงานวิจัยพบว่า การนำลวดลายผ้าทอมือมาประยุกต์กับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ไม่เพียงแต่ช่วยส่งเสริมอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นโอกาสสำคัญในการพัฒนาหัตถกรรมไทยสู่ตลาดสากล ลวดลายที่ได้จากการออกแบบเชิงสร้างสรรค์สามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ และช่วยให้เกิดการยอมรับในระดับนานาชาติ สอดคล้องกับรัฐบาลได้มีการปรับและกำหนดนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเซรามิกที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมเซรามิกส์ให้สามารถอยู่รอดและเป็นอุตสาหกรรมสำคัญสาขาหนึ่งที่ สามารถทำให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคงได้มาถึงปัจจุบัน (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019)

4. แนวทางการพัฒนาต่อยอด

แม้ว่าผลการวิจัยจะสามารถนำลวดลายดั้งเดิมมาปรับใช้กับผลิตภัณฑ์เซรามิกส์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีโอกาสในการศึกษาต่อยอดเพิ่มเติม เช่น

- การพัฒนานวัตกรรมในกระบวนการผลิตเพื่อเพิ่มคุณภาพของผลิตภัณฑ์
- การวิจัยด้านการตลาดเพื่อขยายโอกาสการจำหน่ายในประเทศและต่างประเทศ
- การใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น การพิมพ์ลวดลายแบบดิจิทัล หรือ การเคลือบสีแบบพิเศษ

เพื่อให้เหมาะสมกับการผลิตในอุตสาหกรรม

8. ข้อเสนอแนะงานวิจัย (Research Suggestion)

8.1 ควรทดลองใช้เทคนิคการตกแต่งผิวเซรามิกส์ที่หลากหลาย เช่น การแกะสลัก การเคลือบหลายชั้น หรือเทคนิคดิจิทัล เพื่อเพิ่มมิติของลวดลาย

8.2 ควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง “รูปทรงภาชนะ” และ “ลวดลาย” เพื่อให้เกิดความสอดคล้องเชิงสุนทรีย์อย่างสมบูรณ์

8.3 ควรขยายการออกแบบไปสู่ผลิตภัณฑ์อื่น เช่น ของตกแต่งบ้าน หรือผลิตภัณฑ์เชิงไลฟ์สไตล์

9. เอกสารการอ้างอิง (References)

- Buakaew, C. (2005). Local handwoven fabrics of Ang Sila-Ban Puk. *The Burapha Arts Journal*, 10 (10), 99-100. [in Thai]
- Derrida, J. (1976). *Of grammatology* (G. C. Spivak, Trans.). Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Hareerak, P. (2015). Design and Development of Model Clay Jewelry Dan-Kwiavian. *Journal of Fine Arts Research and Applied Arts*, 2(2), 207-236. [in Thai]
- Koffka, K. (1935). *Principles of Gestalt psychology*. London: Lund Humphries.
- Mahakhan, P. & Mahakhan, N. (2015). Social History and Local Wisdom in Ang-Sila. (Research Report) Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University. [in Thai]
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019, May 9). Report on the policy for the development of the creative industries. Retrieved from http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422 [in Thai]
- Jackson, P. (2018). *How to make repeat patterns A guide for designers, architects and artists*. Laurence King Publishing Ltd, 22,23.
- Wangyen, J. (2021). Post Modern Issue: Intellectual World Revisit. *Institute of Culture and Arts Journal*, 13 (1), 20-23. [in Thai]
- Walailak University Library. (2021, September 8). Principles of Design Using Opposite Colors. Retrieved from <https://library.wu.ac.th/km> [in Thai]
- Wertheimer, M. (1923). Laws of organization in perceptual forms. *Psychologische Forschung*, 4(1), 301-350.